

MODDIY YOKI O'ZGA MANFAATDORLIK TUFAYLI OILA QURISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

A.Ostanaqulov

*Farg'ona davlat universiteti,
Psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

D.Mo'minov

*Farg'ona davlat universiteti,
Psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

R.Nuriddinov

*Farg'ona davlat universiteti,
Psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

Navbatdagi motiv moddiy yoki o'zga manfaat tufayli oila qurishdir. Bu motivning oila mustahkamligiga ta'siri uning keyinchalik qay darajada amalga oshirilishiga bog'liq. Oila qurishdan oldin yoshlarning hisobga olgan, ko'zda tutgan narsalarining hammasi ro'yobga chiqaversa, bu motiv ma'lum darajada nikoh mustahkamligini ta'minlashga xizmat qilishi mumkin. Afsuski, oilaviy hayotda hamma narsa ham yoshlar kutganidek bo'lavermaydi. Bu o'rinda L.N.Tolstoyning: "Badiiy asarlarda, romanlarda, kinolarda sujet voqealar rivojlanib-rivojlanib borib, oxirida hammasi to'y bilan, yaxshilik bilan tugaydi. Hayotda esa aksincha, hamma narsa to'ydan keyin boshlanadi", - degan fikrini ta'kidlash maqsadga muvofiq. Shuning uchun ham oilaviy hayotda kutilgan hisobga olingan narsalarga hamma vaqt ham erishib bo'lavermaydi. Nimanidir hisobga olib oila qurgan yoshlarning oilaviy hayotdan ana shuni hisobga olganlari amalga oshmay qolgudek bo'lsa, unda ularning oilaviy hayoti g'urbatga, turgan-bitgani azobga, nizo-janjalga aylanadi. Ular uchun bunday oilada yashagandan ko'ra yashamagani afzal ko'rinadi. Bu ham oxir-oqibat oilalarning inqiroziga va "hisob" poydevori ustiga qurilgan imoratning qulashiga olib keladi. Oila mustahkamligiga hal qiluvchi ta'sir etuvchi nikoh oldi omillaridan yana biri — yoshlarning o'z oilaviy hayoti haqidagi tasavvurlaridir. Ularning qanchalik reallikka yaqin bo'lishi, shu oila mustahkamligining bosh garovi hisoblanadi. Afsuski, hamma vaqt ham yoshlarimizning oilaviy hayot haqidagi tasavvurlari reallikka mos kelavermaydi, balki u aksariyat hollarda reallikdan tubdan farq qiladi.

Hind afsonalaridan birida yoshlarning oilaviy hayot haqidagi tasavvurlari va ularning reallikka nisbatini qiyoslashga mos keladigan ajoyib bir rivoyat mavjud.

Rivoyatda aytilishicha, tug'ilganidan ko'zi ojiz bo'lgan to'rt nafar ko'rga "Qarshinglarda fil turibdi, sizlar uni umuman ko'rmagansizlar, lekin uni borib ushlab, paypaslab o'rganib chiqinglarda, so'ng fil qanday maxluq ekanligini aytib beringlar", - deyilgan. Ko'rlar borib filni "o'rganib" qaytishganlaridan so'ng ulardan fil qanday hayvon ekanligi so'ralganda, ulardan biri: "Fil - badani dag'al, daraxtga o'xshagan hayvon" - debdi, ikkinchisi uni inkor etib: "Yo'q, fil yerdek yumaloq, odamning qulochi

yetmaydigan bir hayvon” - debdi. Uchinchisi esa, ularni ikkovlarini ham inkor qilib: “Fil ichi teshik uzun, yo’g’on ichakka o’xshaydigan hayvon” - debdi. To’rtinchisi esa: “Fil yoyiq yapaloq katta bargga o’xshagan hayvon” - deb javob bergan ekanlar va ularning har biri o’z fikrini ma’qullayman, o’tkazaman deb bir-birlari bilan janjallashib qolgan ekanlar. Chunki ularning biri filning oyog’iga, ikkinchisi - qorniga, uchinchisi - xartumiga va to’rtinchisi - qulog’iga to’g’ri kelib qolib o’zlarining imkoniyatlari doirasida filni tasavvur qilgan ekanlar. Xuddi shu to’rtta ko’zi o’zdek yoshlarimiz ham oilaviy hayotni butun borlig’icha, to’la, yaxlit tasavvur qila olmaydilar, buning imkoni ham yo’q.

Oqibatda oilaviy hayot haqida turli tasavvurlarga ega bo’lgan yoshlarimiz oila qurgudek bo’lsalar, o’z tasavvurlarini reallikka aylantirish, ya’ni juftiga ham shunday ekanligini uqtirishga harakat qiladilar. Va ular ham yuqoridagi ko’zi o’zdek har biri “o’zicha haq” bo’la turib, bir-birlari bilan janjallashib, kelisha olmay qolishlari mumkin. Esini tanigandan boshlab ertaklar ruhida, badiiy filmlar, romanlar, afsona, rivoyatlar ruhida tarbiyalangan yoshlarimizda hamma vaqt ham oilaviy hayot haqida to’g’ri tasavvurlar shakllanaverishi mumkin emas. Ommaviy axborot vositalari orqali, teleko’rsatuvlar, radioeshittirishlar orqali yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash borasida berilayotgan materiallarda, oilaviy hayotni bir yoqlama, faqat ijobiy tomondan talqin qilish hollari ham ko’p kuzatiladi. Bu kabi holatlar ham yoshlarda oilaviy hayot haqidagi tasavvurlarning noto’g’ri shakllanishiga sabab bo’lishi mumkin. Ko’pchilik yoshlarimiz, ayniqsa muvaffaqiyatli oilalarda tarbiya topgan yoshlar, oila qurish arafasida bo’lar ekanlar aksariyat hollarda o’zlarining bo’lajak oilaviy hayotlari uchun o’z ota-onasi oilasini ideal qilib oladilar. Chunki ular shu oilada tarbiyalanar ekanlar, «eslarini taniganlaridan buyon» ota-onasining nizolashib tortishganlarini, bir-birlarini hurmatsiz qilganlarini eslay olmaydilar. Bunday oilalarda ota-onalar ham o’zlarining o’zaro munosabatlaridagi noxush jihatlarini farzandlariga sezdirmaslikka harakat qiladilar. Yoki ularning o’zaro munosabatlarida ro’y berishi mumkin bo’lgan nizoli damlar, bir-birlariga moslashish jarayonlari nikohning boshida, hali farzandlari dunyoga kelmaslaridan oldin bo’lib o’tib ketgan.

Bolalar esa ular turmushining faqat yaxshi, tinch-totuv, ahil-inoqlik, bir-birlariga nisbatan mehr-oqibatli, ibratli jihatlaridagina xabardor bo’ladilar. Shunday oila qurishni tasavvur qilgan yoshlarimiz, oila qurganlaridan so’ng o’zlari kutgandek turmush kechira olmasalar, nikohning dastlabki eng nozik, murakkab, qiyin, yangi ijtimoiy vaziyatlar, sharoitlar, bir-birlariga moslashish jarayonlarida yuzaga kelgan qiyinchiliklar, to’siqlar, muammolar oldida esankirab qolib, oila qurishda “adashganliklari” dan nolib qolishlari mumkin. Shuning uchun ham yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashda oilaviy hayot, er-xotin munosabatlarini faqat bir yoqlama va faqat yaxshi tomondagina ko’rsataverish ham maqsadga muvofiq emas. Uni imkon qadar butun borlig’icha: baland-pasti-yu, shirin-achchig’i, rohat-farog’ati-yu, azob-uqubati, qorong’i kechalari-yu yorug’ kunduzlari bilan ko’rsatgan ma’qul. Shundagina

yoshlarimizda oilaviy hayot haqida nisbatan adekvatroq tasavvur shakllanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. M.T.Isakova //OILA MUHITI RUHIY SALOMATLIKNING OMILI SIFATIDA// PSIXOLOGIYA ILMIY AXBOROTNOMA// 2021-yil, 2-son. 127-134 betlar.
2. Muazzam Isakova Tulqinovna //FAMILY AS A FACTOR IN MENTAL HEALTH// ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. Vol. 10, Issue 7, July 2020. 200-210 pages.
3. A.Абдуллаева, Н.Тошболтаева //ОИЛА ВА НИКОҲ МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАЪМИНЛОВЧИ ИЖТИМОЙ ПСИХОЛОГИК ОМИЛЛАР// INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. Vol. 2 No. 13, 2023. 129-133. pages.
4. A.R.Abdullayeva //PSYCHOLOGICAL FACTORS OF FORMING A HEALTHY LIFESTYLE IN THE FAMILY// ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. Volume 4, Issue 3. March, 2023. 43-50 pages.
5. A.P.Абдуллаева, М.Р.Абдукаримова //ОИЛАДА АЖРИМЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШДА НИКОҲ МОТИВЛВРИНИНГ ПСИХОЛОГИК ОМИЛЛАРИ// O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 14-SON. 20.12.2022. 1132-1138 betlar.
6. Ostanakulov Alijon Dadajon ugli, Gulnora Ergasheva //THE STATE OF STUDYING THE PROBLEM OF DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENCE// Gospodarka i Innowacje. 33 (2023). 159-163.
7. Ostanakulov Alijon Dadajon ugli, Tojimatova Gavharoy Gulomjonovna //SOCIO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE ORIGIN OF DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENTS// Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities. Volume-10| Issue-12| 2022. 215-222 pages.
8. Ostanakulov Alijon Dadajon Ugli //THE HISTORY AND ROLE OF ISLAM AND PSYCHOLOGY IN THE EDUCATION SYSTEM IN CENTRAL ASIA// ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. Volume 2, Issue 4. April, 2021. 279-277 pages.
9. Ostanakulov Alijon //SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SUICIDAL BEHAVIOR IN ADOLESCENCE// INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023: a collection scientific works of the International scientific conference. 27 th May, 2023. Chelyabinsk, Russia: "CESS", 2023. Part 19. 114-120 pages.
10. Ostanakulov Alijon. (2023). STUDY OF SUICIDAL CASES IN THE PERIOD OF ADOLESCENCE IN FOREIGN COUNTRIES. Scientific Impulse, 1(10), 636-641.
11. OR Parpiyeva, AD Ostanakulov //Health theory// Международный научно-практический журнал "Форум молодых ученых". Вып №6 (34) 2019. 26-29 стр.
12. A.Ostanakulov //O'SMIRLAR RUHIY SALOMATLIGINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLARI// O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI// 20-SON. 20.06.2023. 500-505 betlar.

13. A.R.Abdullayeva //THE SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL INFLUENCE OF THE FAMILY ON THE FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE// International Journal of Education, Social Science & Humanities. FARS Publishers. Volume-11. Issue3. 2023. 670-674 pages.

14. G'aniyeva Xalimaxon Axmatxonovna //PSYCHOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE SOCIAL ENVIRONMENT IN PERSONAL DEVELOPMENT// EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH Volume1 Issue02, May 2021. 717-724 pages.

15. Odinakhan Rakhmanovna Parpieva, & Davlatov Hamidjon Dilshodjon o'g'li. (2023). HEALTH IS THE HIGHEST VALUE. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(11), 760-763.

16. Xalimaxon G'anieva, Tojimatov Jamshidbek //CHARACTER ACTENTATION IN ADOLESCENTS// International Journal for Innovative Engineering and Management Research Volume 10, Issue 04, Pages: 153-157.

17. H.Ganieva //SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF SELF-CONSCIOUSNESS OF STUDENTS// EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH. Vol. 2 No. 4 (2021) 190-193 pages.

18. Ғаниева Халимахон Ахматхоновна //The Study Of Socio-Psychological Problem Of Loneliness// Turkish Journal of Computer and Mathematics education Vol.12 No.12 (2021), 2580-2590

19. Ғаниева Халимахон Ахматхоновна //Талаба ёшларнинг ўз-ўзини англашини ижтимоий психологик механизмлари// ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2021 йил 1/3, 46-49 бетлар.

20. Ganieva Khalimakhon Akhmatkhonovna //PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF GENIOLOGY ASSIGNMENT IN YOUNG PEOPLE// GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) Vol. 9, Issue 12, Dec.(2021) 335-337 pages.

21. Ganieva Khalimakhon Akhmatkhonovna, Tojimatov Jamshid //PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SUICIDAL BEHAVIOR OF MINORS// GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) Vol. 9, Issue 12, Dec.(2021) 1053-1058 pages.

22. Ғаниева Халимахон Ахматхоновна, Ж.Тожимаматов //Ёшлар – янги Ўзбекистон, янги Ренессанс бунёдкорлари// “Ёшлар – янги Ўзбекистон, янги ренессанс бунёдкорлари” мавзусидаги илмий-амалий анжуман материаллари 2021 йил, 321-323 бетлар.

23. G'aniyeva, X., & Ahmadjonov, N. (2023). KICHIK MAKTAB YOSHIGAGI O'QUVCHILARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(5), 166-172.

24. Ахматхоновна Ғаниева, Халимахон ., & Саидолимовна Закирова, Д. . (2022). ЎСМИРЛАРДА ХАРАКТЕР АКЦЕНТУАЦИЯСИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(4), 548-553.

25. Khalimakhon Akhmadkhonovna Ganieva //PSYCHOPHYSIOLOGY OF ADDICTION OF NERVOUS PROCESSES AND RAPIDITY OF RECYCLING OF INFORMATION IN YOUTH// O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 12-SON. 19.10.2022. 622-628 betlar.

26. Пулатова, Гулноза //Theoretical analysis of the study of the phenomenon of bilingualism// Общество и инновации 2.6/S (2021): 200-204.

27. Pulatova, G.M. //WAYS TO INFLUENCE THE CHILD'S PSYCHE THROUGH FAIRY-TALE THERAPY// Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества. 2020.

28. Pulatova Gulnoza, Toshboltaeva Nodira, //Conflict logical Competence of the Teacher as A Condition for Positive Interaction in the Educational Environment// Eurasian Journal of Research, Development and Innovation. Volume 14| November, 2022. 14-17 pages.